

Wstęp

Turystyka jest obecnie jedną z najbardziej dynamicznie rozwijających się dziedzin gospodarki zarówno na świecie, jak i w poszczególnych krajach. Świadczą o tym dane dotyczące wielkości ruchu turystycznego oraz wzrostu jej znaczenia w strukturze zatrudnienia i PKB¹. Dowodem jest także stale rosnący popyt na usługi turystyczne. Tylko w 2014 r. granicę swego kraju przekroczyło ponad 1,1 mld turystów, tj. o 4,4% więcej niż w 2013 r.² UNWTO przewiduje, że w 2015 r. wzrost ten będzie kształtował się na poziomie 3-4%, a w 2030 r. liczba międzynarodowych podróży może przekroczyć 1,8 mld³.

Popyt na usługi turystyczne jest zmienny w czasie i przestrzeni i zależy od wielu cech społeczno-gospodarczych zarówno krajów pochodzenia turystów, jak i miejsc destynacji turystycznych⁴. Zależy także od charakterystyk socjoekonomicznych i psychograficznych podróżnych⁵. Na początku XXI w. obserwuje się powolne odchodzenie od turystyki masowej ku indywidualnej oraz od wypoczynku biernego ku czynnemu. Ludzie stają się coraz bardziej aktywni, a popyt na zróżnicowane rekreacyjne zajęcia fizyczne gwałtownie rośnie⁶. Wypoczynek na świeżym powietrzu jest coraz bardziej oczekiwanym sposobem spędzania czasu wolnego.

¹ Por. np.: J. Balaguer, M. Cantavella-Jordá, 2002, *Tourism as a Long-run Economic Growth Factor: the Spanish Case*. Applied Economics, t. 34, 7, s. 887-884; Durydiwka M., 2009, *Ruch turystyczny – z centrum ku peryferiom*. Prace i Studia Geograficzne, t. 42, s. 59-71; *Sustainable Tourism: Contribution to Economic Growth and Sustainable Development*, 2013, Trade and Development Board, Genewa; M. Wilk-Grzywna w niniejszym tomie.

² *Annual Report UNWTO 2014*

³ *Ibidem*.

⁴ Por. np. C. Morley, 1992, *A Microeconomic Theory of International Tourism Demand*, Annals of Tourism Research, t. 19, s. 250–267; G. I. Crouch 1994, *The Study of International Tourism Demand: a Survey of Practice*, Journal of Travel Research, t. 32, s. 41–54; H. Qiu, J. Zhang, 1995, *Determinants of Tourist Arrivals and Expenditures in Canada*. Journal of Travel Research, t. 34, s. 43–49; Q. H. Zhang, K. F. Wong, L. Or, 2001, *An Analysis of Historical Tourism Development and its Implications for the Tourism Industry in Hong Kong*. Pacific Tourism Review, t. 5, s. 15–21; H. Song 2010, *Tourism Demand Modeling and Forecasting: How Should Demand be Measured?*. Tourism Economics, 2010, 16 (1), s. 63–81.

⁵ Por. np. S. Baloglu, 1997, *The Relationship Between Destination Images and Sociodemographic and Trip Characteristics of International Travellers*. Journal of Vacation Marketing 3, 3, s. 221-233; J. S. Cheng, M. C. Lio, 2001, *A Preliminary Study on the Construction of Taiwanese Vacation Lifestyle Scale a Case of the Kenting National Park's Travelers*. Journal of Outdoor Recreation Study, 14(3), s. 57-80; G. B. Cunningham, M. Sagas, 2006, *The Role of Perceived Demographic Dissimilarity and Interaction in Customer-Service Satisfaction*. Journal of Applied Social Psychology 36 (7), s. 1654-1673.

⁶ Por. np. *Active Tourism for Sustainable Development Training Curriculum*, 2011, Leonardo Da Vinci, Transfer of Innovation.

Turystyka aktywna uprawiana jest zwykle na obszarach niezurbanizowanych, które obok wysokiej klasy walorów przyrodniczych i kulturowych, powinny cechować się dobrym wyposażeniem w specjalistyczną infrastrukturę turystyczną, wysoką dostępnością komunikacyjną, rozbudowaną bazą noclegową oraz działaniami informacyjno-promocyjnymi⁷. Spośród różnych form turystyki aktywnej na szczególną uwagę zasługuje duża dynamika rozwoju turystyki rowerowej w Polsce. Na rowerze jeździ już 70% Polaków⁸. Poszczególne tereny są w różnym stopniu atrakcyjne dla uprawiania turystyki aktywnej, w tym rowerowej. Rozpoznanie możliwości, uwarunkowań i kierunków jej rozwoju stanowi ważny element polityki lokalnej i regionalnej prowadzonej na różnych szczeblach administracyjnych kraju. Turystyka bowiem stanowi istotny czynnik wzrostu gospodarczego. Podnosi poziom i jakość życia mieszkańców, tworzy nowe miejsca pracy, sprzyja wzrostowi przedsiębiorczości, hamuje migracje, poprawia kondycję finansową samorządów lokalnych.

W tym głównym nurcie badawczym znajdują się wszystkie prace zaprezentowane w *Studiach*.

Tom otwierają rozważania A. Miszczuka (Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych EUROREG, Uniwersytet Warszawski) dot. uwarunkowań rozwoju turystyki aktywnej na obszarach wiejskich w polsko-białorusko-ukraińskim regionie transgranicznym. Pogranicza państw są specyficznymi obszarami dla turystyki aktywnej. W ich przypadku, jak wskazuje autor, szczególną rolę odgrywają uwarunkowania geopolityczne, związane z funkcjami granicy państwowej. Istotnego znaczenia nabierają wspólne działania sąsiadujących państw, prowadzone nie tylko na poziomie rządowym, ale także regionalnym i lokalnym.

W kolejnym opracowaniu M. Wójcik (Uniwersytet Łódzki) skoncentrował się na uwarunkowaniach infrastrukturalnych wiejskiej turystyki poznawczej w kraju. Autor zaprezentował wyniki eksperckiej analizy 50 polskich wsi, które charakteryzowały się wysoką koncentracją walorów kulturowych.

K. Heffner (Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach) skupił się na zjawisku *drugich domów* na obszarach wiejskich. Autor podjął próbę określenia ich znaczenia dla rozwoju funkcji turystycznej i rekreacyjnej.

Kolejne prace mieszczą się w problematyce segmentacji usług turystycznych. F. Plit (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) przedstawił oczekiwania polskich seniorów w stosunku do turystyki aktywnej, a W. Kamińska i M. Mularczyk (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) zbadali preferencje rekreacyjne młodzieży akademickiej.

W dwóch następnych opracowaniach autorzy skupili się na regionalnych uwarunkowaniach rozwoju turystyki aktywnej. A. Kołodziejczak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) i A. Kaleniewicz (Urząd Marszałkowski Wojewódz-

⁷ J. Rut, 2002, *Turystyka aktywna w Euroregionie Karpackim. Monografia turystyczna*. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów, s. 27.

⁸ Zob. komunikat CBOS „Polacy na rowerach”, wrzesień 2012 r. (oprac. Paweł Huras).

stwa Wielkopolskiego) zaprezentowali możliwości uprawiania turystyki rowerowej w Wielkopolsce, a R. Rudnicki i M. Biczkowski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) przeanalizowali zróżnicowanie przestrzenne szlaków turystycznych w województwie kujawsko-pomorskim.

Tom zamykają rozważania M. Wilk-Grzywny (Regionalna Organizacja Turystyczna w Kielcach, Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach) na temat skutecznej komunikacji marketingowej produktu turystycznego w aspekcie rozwoju regionalnego. Autorka prezentuje przykład tworzonego obecnie w Polsce „Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo”, będącego pierwszym tego typu produktem turystyki aktywnej.

Zaprezentowane prace stanowią przyczynek do dalszych badań i dyskusji nad rolą turystyki w rozwoju lokalnym i regionalnym.

*Wioletta Kamińska
Małgorzata Wilk-Grzywna*